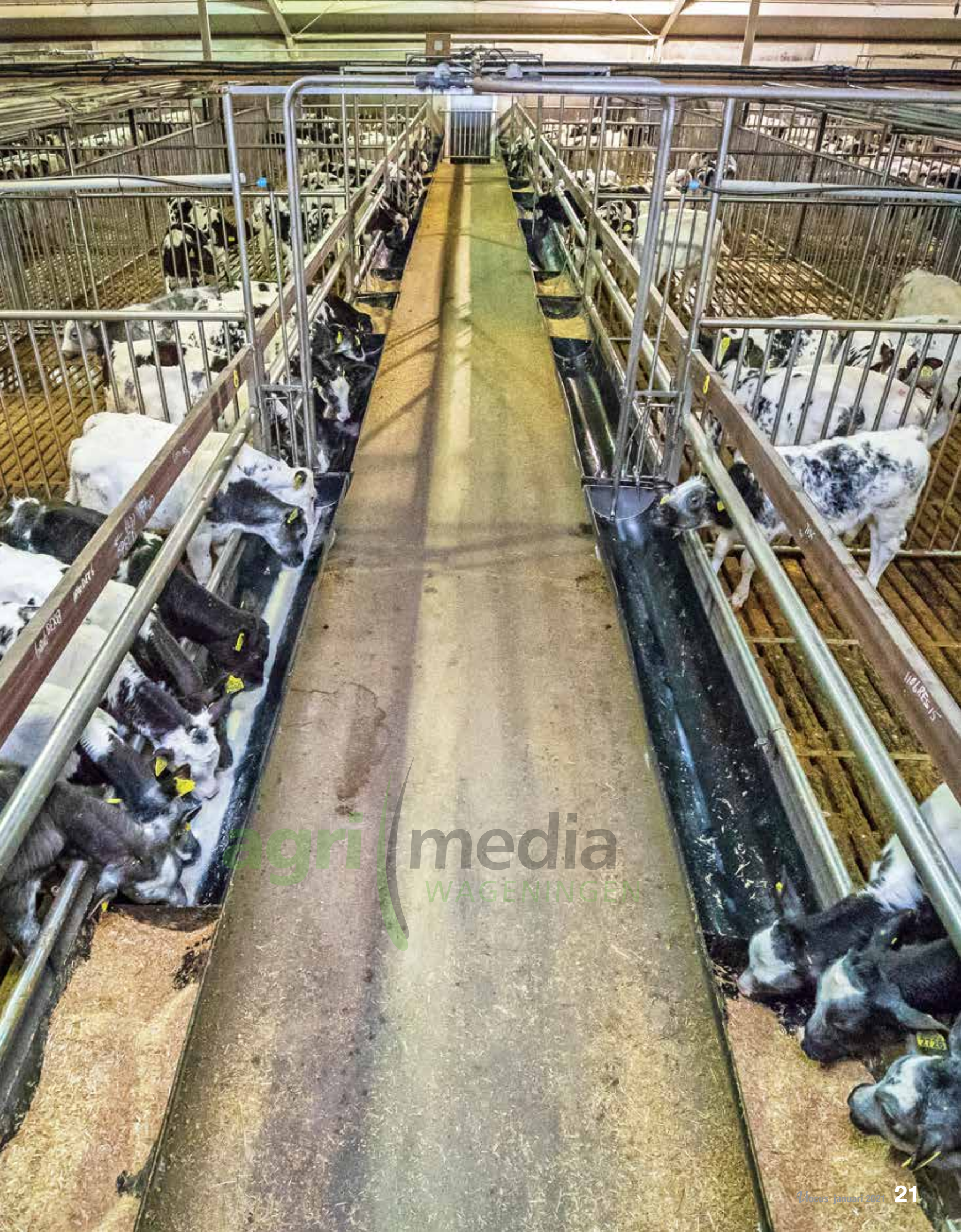

Druk op Nederlandse kalverhouderij

De druk om te stoppen met het importeren van buitenlandse kalveren voor vleesproductie zwelt aan. Ook om de redenen milieu- en dierenwelzijn staat de productie van kalfsvlees ter discussie. Tot overmaat van ramp gaat het door corona financieel bar slecht in de sector. Hoe ziet de toekomst voor de kalversector in Nederland eruit?

Jelle Feenstra

agri media
WAGENINGEN

Nederlander eet amper kalfsvlees

In Nederland eten we nauwelijks kalfsvlees. Per jaar gaat het om 1,3 kg per persoon, in vergelijking met 36,5 kg varkensvlees en 22,1 kg kip. Toch is Nederland met een marktaandeel van 31 procent de grootste kalfsvleesproducent van Europa. Belangrijke afnemers zijn Italië, Frankrijk en Duitsland, maar in toenemende mate ook China en Amerika. Daar is kalfsvlees een veel gevraagde delicatessen. De wereldmarktleider op het gebied van kalfsvleesproductie is het Nederlandse bedrijf de VanDrie Group, met 2.500 fte en een jaaromzet van zo'n 2 miljard euro. De productie vindt vooral plaats op gezinsbedrijven. Het Nederlandse productieniveau van kalfsvlees is met 217.000 ton stabiel. Dat zijn circa 1,5 miljoen slachtingen per jaar.

Nederland telt aan het begin van 2021 zo'n 1.600 kalverhouderijbedrijven. Ruwweg op 40 procent daarvan vindt blankvleesproductie plaats, op 60 procent rosé vleesproductie. Maar op de blankvleesbedrijven worden veel meer kg's geproduceerd: zo'n tweederde van de totale vleesproductie is blank vlees, een derde is rosé vlees. De 1.600 bedrijven staan verdeeld over het hele land, maar wel grotendeels geconcentreerd op de zandgronden, zoals de Veluwe, Salland, Twente, Achterhoek en Oost-Brabant. Momenteel worden er in Nederland jaarlijks circa 1,5 miljoen kalveren geslacht. De kalversector zorgt daarmee voor de verwaarding van circa 750.000 jonge kalveren afkomstig van Nederlandse melkveebedrijven. De andere helft van de kalveren komt uit het buitenland waarbij de Duitse melkveehouderij met zo'n 77 procent verreweg de grootste leverancier van kalveren is (figuur 2). De Nederlandse kalversector ontstond in de jaren zestig van de vorige eeuw. De groei van de Nederlandse melkveehouderij zorgde voor een overschot aan kalveren. Door stieren en overtollige vaarskalveren met bijpro-

open dialoog. Daarvoor heeft het de website www.jaarvanhetimportkalf.nl gelanceerd. Op de site nodigt Grondig zowel profit- als non-profit-organisaties uit om een mening te geven over de import van kalveren. Partijen worden hiervoor ook actief benaderd. De belangenorganisatie voor grondgebonden boeren weet dat het een gevoelige vraag is onder kalver- en melkveehouders, maar zegt tegelijkertijd dat het belangrijk is dat de sector de vraag zelf agendeert. "Er is inmiddels zo veel discussie dat anders anderen dat wel voor je doen", zegt voorzitter Diana Saaman. Grondig stelt vast dat het importeren van kalveren om verschillende redenen ter discussie staat en ter discussie mag staan. "Het stuit een groeiend aantal melkveehouders tegen de borst dat, wat prijsstelling voor de Nederlandse kalveren betreft, importkalveren de markt verstoren. Bovendien is het risico op ziekte-insleep voor de Nederlandse veehouderij altijd aanwezig. Verder vragen boeren zich af of hun fosfaat- en stikstofmaatregelen wel houtsnijden als er jaarlijks rond de 800.000 kalveren vanuit het buitenland ons land blijven binnenkomen", geeft Saaman een voorzet voor de discussie.

'Het issue wordt in veel landen opgelost door de export naar Nederland'

ducten uit de zuivelverwerking af te mesten, ontstond een win-winsituatie en een nieuw economisch verdienmodel. Nederland onderscheidt zich met zijn kalverhouderij van veel andere landen, waar het issue van overtollige kalveren wordt 'opgelost' door export van jonge kalveren naar onder andere Nederland. In sommige landen en werelddelen worden de kalveren na de geboorte zelfs vrijwel direct gedood, omdat er geen afzet is voor het restproduct. De Nederlandse kalversector heeft zich inmiddels ontwikkeld tot een sector van wereldformaat (zie kader 'Nederlander eet amper kalfsvlees').

Prijsvorming en ziekte-insleep

Is de import van honderdduizenden kalveren per jaar nog van deze tijd? Dat is de vraag die al een aantal jaren boven de sector zweeft. Netwerk Grondig besloot de discussie maar weer eens aan te zwengelen. In een persbericht van 30 november 2020 stelt Grondig het initiatief te nemen voor een

Eerder vroeg de organisatie zich al af hoe het mogelijk is dat in 2017 160.000 melkkoeien moesten worden afgevoerd vanwege het fosfaatmestprobleem, terwijl in datzelfde jaar 755.000 kalveren werden geïmporteerd. Na overleg met de sectorpartijen besloot minister Schouten in 2018 dat voor jongvee dat nooit een kalfje gaat krijgen - dus jongvee voor vleesproductie - geen fosfaatrechten nodig zijn. "Terwijl ze natuurlijk wel fosfaat produceren. Dat was eigenlijk de aanleiding dat wij sinds 2017 regelmatig werden benaderd door melkveehouders met de vraag wat we eigenlijk aan moeten met al die importkalveren, die hier wel mest achterlaten. Zo is het balletje gaan rollen", vertelt Saaman. Ze benadrukt dat het om een open dialoog gaat. Zo wijst ze erop dat de werkgelegenheid in de vleeskalversector voor de totale kalverkenten circa 8.000 fte's bedraagt en de toegevoegde waarde voor de economie 1,3 miljard is. "Daar kan niet zomaar aan voorbij worden gegaan."

Kalversector uitgenodigd voor visie

Het is echter wel duidelijk dat Grondig de import wil uitbannen. Zo stuurde de organisatie in 2019 al een brandbrief naar landbouwminister Carola Schouten, waarin het pleit voor een importvrije vleeskalverhouderij in 2025. Andere boerenorganisaties, zoals de NMV en de DDB, pleiten voor een importbeperking, maar niet voor totale uitbanning. Alle meningen worden met onderbouwing gepubliceerd op de door Grondig gelanceerde website. In het voorjaar van 2021 is er een discussieavond en voor de zomer gaat op basis van de opinies een advies over kalverimporten naar de Tweede Kamer en de minister van LNV. Saaman: “We gaan ook allerlei organisaties benaderen om hun opinie te geven, zowel binnen als buiten de landbouw.”

Op de vraag of de timing van de discussie wel juist is, juist nu het door de coronacrisis zo slecht gaat met de afzet van kalfsvlees en kalverhouders, zegt de Grondig-voorzitter: “Het onderwerp zal altijd gevoelig liggen. We willen juist doorbreken dat problemen in de landbouw altijd door derden worden geagendeerd. Wij nemen de verantwoordelijkheid om een thema, dat echt haken en ogen heeft, in de vorm van een dialoog op te pakken. Ook de kalversector is uitgenodigd haar visie te geven op de hoofdvraag. Wij zetten niemand buitenspel. Maar het is naïef om te denken dat de import van kalveren ongemoeid blijft.”

Televisie-uitzending Zembla

Er is vanuit maatschappelijke organisaties en kritische media al jaren veel kritiek op de Nederlandse kalverhouderij. Zo doken onderzoeksjournalisten van Follow the Money in de sector. Ze kwamen er weer uit met de vraag wat de maatschappelijke meerwaarde is van de kalversector. “Er wordt werk in slachterijen gecreëerd dat we niet willen doen en vlees geproduceerd dat we amper eten en slechts met gesubsidieerde reclamecampagnes verkocht krijgen. Maar zoals we zagen, is de kalfsvleessector onlosmakelijk verbonden met de zuivelindustrie. Die kalfjes zijn de kinderen van koeien waaraan we zo ongeveer onze nationale identiteit ontlenen”, constateert journalist Ties Joosten.

Hij vervolgt met de conclusie dat Nederlanders misschien wel meer zuivel eten dan gezond voor ze is, maar niet bereid zijn daarvoor een normale prijs te betalen. “Het gevolg is dat koeien een enorme hoeveelheid kalfjes baren, die nauwelijks financiële waar-

de hebben en daarom worden vetgemest met een constante sturing op kostenefficiëntie. Ze zien hun moeder nauwelijks en hun vader nooit, staan hun hele leven binnen opgesloten en hebben vaak last van lichte bloedarmoede. Stiertjes worden vetgemest door boeren die zich het schompes werken en toch alleen met enorme subsidies op de been kunnen worden gehouden, om ten slotte te worden geslacht en uitgebeend door werknemers op de absolute bodem van de arbeidsmarkt.” Ruim een jaar geleden, in oktober 2019, maakte het televisieprogramma Zembla een kritische uitzending. Daarin kwamen alle discussiepunten over de sector voorbij, zoals: wel de mest en milieubelasting krijgen in Nederland, maar niet het eindproduct, risico op ziekte-insleep, een te hoog antibioticumgebruik, het gevaar van ESBL en zoönoses, blankvleeskalveren die op of over de grens van bloedarmoede bivakkeren, de lange reizen met kalveren, de ‘krappe’ huisvesting op roosters. Kortom, de vraag werd gesteld hoe duurzaam de kalverhouderijsector eigenlijk is, afgezet tegen de kringloopvisie van minister Schouten, die in Nederland voedsel wil produceren met zo min mogelijk effecten op natuur, milieu en klimaat? “Ik snap werkelijk niet hoe de kalverimport nog in dat plaatje past”, zegt melkveehouder Gerard Stam in de uitzending.

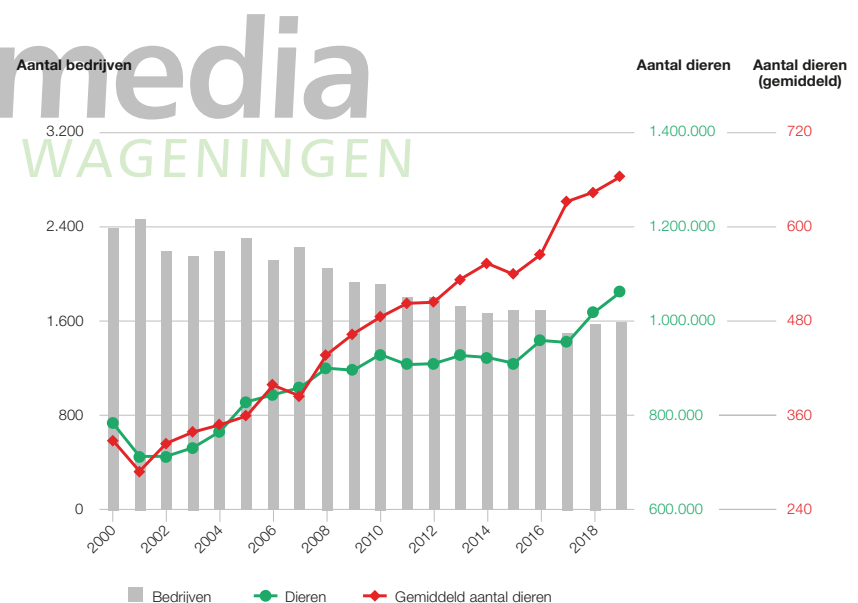
Het bijproduct ‘de man’

“Ik wel”, stelt vleeskalverhouder Hans Luijterink. Hij heeft een bedrijf met 3.200 rosékalveren in het Overijsselse Overdinkel en is voorzitter van de Vereniging Van Kalverhouders (VVK). Luijterink vindt dat de discussie over de kalverhouderij in Nederland in het juiste perspectief moet worden gevoerd. “Ik vind het prima om te discussiëren over dingen die beter kunnen, maar bekijk het wel in perspectief. Gooi niet weg wat goed loopt en besef dat wij in de rest van de wereld als lichtend voorbeeld worden gezien.”

Hij wijst op de discussie die momenteel in Nieuw-Zeeland loopt. Daar zijn dierenwelzijnsorganisaties boos, omdat bij gebrek aan afzetmogelijkheden pasgeboren kalveren als ‘bobby calf’ vrijwel direct na de geboorte worden gedood. “Ze wijzen naar Nederland als land waar het ‘restproduct’ uit de melkveehouderij op een zeer professionele en diervriendelijke manier tot een hoogwaardig stukje kalfsvlees wordt gemaakt.” Luijterink stelt dat deze benadering in Nederland momenteel ook gestalte krijgt bij het houden van haantjes uit eieren, die feitelijk bedoeld zijn voor de houderij van leghennen. “En ook bij de geitenbokjes zijn er volop initiatieven om van het bijproduct ‘de man’ toch wat te maken door ze te mesten en er een afzetmarkt voor te creëren. Feitelijk is het

FIGUUR 1 NEDERLANDSE VLEESKALVERHOUDERIJ

Het totaal aantal vleeskalveren in Nederland en de bedrijfsgrootte tegen elkaar afgezet. Ook in deze sector is schaalvergroting onmiskenbaar. Bron: Agrimatie

■ **Marijke Everts, director corporate affairs VanDrie Group**

“Op meerdere manieren valoriseren wij reststromen en bijproducten uit andere sectoren.” *Foto: VanDrie Group*

daarom vreemd dat in de huidige tijdgeest van duurzaamheid juist de kalverhouderij zo onder vuur ligt.”

Branchevereniging SBK wijst ten aanzien van de import van kalveren op de aanvullende voorzorgsmaatregelen die de sector heeft genomen, bovenop de reguliere regelgeving voor het intracommunautaire handelsverkeer. Ten aanzien van de kritiek op blankvleesproductie zegt SBK: “In de Nederlandse kalversector wordt gedurende de complete houderijduur tegenwoordig zoveel plantaardig ruwvoer aan de kalveren gevoederd, dat de kalveren elke dag een flinke portie ijzer binnenkrijgen waardoor er geen ongerief meer bij de kalveren wordt geconstateerd en de Europese wettelijke minimumnormen die hieromtrent zijn gesteld ver te boven gaan.”

Microdenken Nederlandse overheid

De voorzitter van de kalverhouders vindt ondertussen dat nergens in de wereld de kringloop van de stierkalverhouderij zo goed voor elkaar is als in Noordwest-Europa. “De melkveehouderij en kalverhouderij zijn goed op elkaar afgestemd. Verspreid over het kerngebied van de melkveehouderij in Europa – Ierland tot en met Polen – zijn verschillende kalverhouderijclusters waar het stierkalf tot waarde wordt gebracht met reststromen uit de levensmiddelen- en zuivelindustrie. “Ik begrijp daarom echt niet dat over-

heden het roer compleet om willen gooien. We zijn juist op de goede weg. Investeer in deze voorbeeldsector. Het microdenken door de Nederlandse overheid draagt zeker bij aan deze rare situatie waarin we ons bevinden. We leven niet op een eiland maar in Europa en maken samen met onze collega’s in andere landen een Europees streekproduct.” Luijterink woont op de grens met Duitsland en ervaart naar eigen zeggen dagelijks de absurditeit van het kleine Nederlandse den-

‘Ook geen boodschappen meer in Duitsland doen?’

ken. “Een kalverhouder hier net over de grens krijgt van dezelfde Duitse melkveehouders kalveren en deze dieren zitten net zo lang of kort op transport. We zijn toch al meer dan een generatie bezig met één Europa? Onze boodschappen doen wij ook voor een deel in Duitsland. Net zoals de meeste Nederlanders in deze regio. Moeten we daar dan ook mee stoppen?”

Maximale verwaarding restproduct

Hij is overigens wel van mening dat er uit oogpunt van afstand moet worden gestopt met importen uit de Baltische Staten. “Een transportduur van drie dagen vind ik niet verkoopbaar.” Het vliegtuig ziet hij als een mogelijke oplossing om toch kalveren uit Ierland aangevoerd te krijgen. “Daar hebben ze in het voorjaar een enorm overschot aan nuka’s. Ik denk in een Noordwest-Europese kringloop en dan zou ik dat een logische oplossing vinden.” Het argument dat importkalveren de prijs van nuka’s in Nederland onder druk zetten, noemt hij pertinente onzin. “Een markt is een markt en dit is toevallig een internationale markt. Je stopt toch ook niet met de import van melk naar Nederland? Of met de export?”

Ook de VanDrie Group, verreweg de grootste en machtigste speler in de kalverhouderijsector, wijst erop dat de sector er op verschillende manieren in slaagt om waarde te halen uit een restproduct van de zuivelsector. “Op meerdere manieren valoriseren wij reststromen en bijproducten uit andere sectoren. Wij kopen kalveren op uit de melkveehouderij die niet geschikt zijn voor de vervanging van de melkveestapel. We verwerken de mest van onze kalveren en we verwaarden kalfsvellen voor de leerindustrie. Maximale verwaarding betekent voor onze slachterijen dat alle delen van het kalf worden gebruikt – dus vlees, organen, mest, bloed, vel en andere bijproducten. Er blijft weinig over en wat overblijft wordt door een destructor omgezet in groene stroom. We blijven daarnaast continu onze afzetmarkten vergroten zodat alle producten een goede plek krijgen.”

Maatregelen minister Schouten

Zo bekeken past de Nederlandse kalverhouderijsector zelfs perfect in de kringloopvisie van landbouwminister Carola Schouten. Maar de minister zelf denkt daar toch wat anders over. In een kamerbrief van eind oktober 2020 kondigt ze maatregelen aan die de kalverhouderijsector in Nederland duurzamer moeten maken. Een van de maatregelen is een verbod op de import van kalveren uit Ierland, Denemarken, Tsjechië en de Baltische staten. Volgens de minister wordt zo’n 11 procent van de kalveren die in Nederland wordt gehouden geïmporteerd uit bovengenoemde landen. Hoewel import niet verboden is, stelt Schouten dat lang transport het welzijn van nuka’s te veel aantast en om die reden moet stoppen. Ze vindt dat hiervoor Europese aanpak nodig is. Binnen de EU-landbouwraad is ze daarom

momenteel aan het pleiten voor aanpassing van de Transportverordening zodat lange transporten – langer dan acht uur – van jonge kalveren en slachtdieren eruit gaan.

Ondertussen ruizet de minister met de sector. De kalversector presenteerde een verduurzamingsplan, waarin het een reeks van verbeteringen op het gebied van transport, dierenwelzijn en uitstoot aankondigt. Maar sector en minister kunnen het niet eens worden over de randvoorwaarden, specifiek de financiën. De sector vraagt de overheid om een bijdrage van 100 miljoen euro, de minister vindt dat partijen in de sector zelf over de brug moeten komen. Het sectorplan biedt volgens de minister geen basis om de verduurzaming van de kalversector op basis van een gezamenlijk plan vorm te geven. “De urgentie om ook in deze sector stappen te zetten is echter groot. Dat betekent dat ik zelf stappen zet om de sector aan te zetten tot verdere verduurzaming”, zo schrijft de minister in haar brief van 22 oktober 2020. Het plan is nu om in de eerste helft van 2021 met een scenariostudie in beeld te brengen welke structurele aanpassingen en systeemveranderingen kunnen bijdragen aan een verdere verduurzaming van de sector. Ze verwacht dat dit onderzoek in de eerste helft van 2021 klaar is.

De minister heeft overigens ook positieve woorden voor de sector. In haar brief geeft ze aan dat de kalversector in de afgelopen decennia al sterk is veranderd. Zo worden de kalveren tegenwoordig gehouden in groepshuisvesting, krijgen ze naast alleen zuivelrestproducten nu ook ruwvoer, terwijl het antibioticagebruik is verminderd. Het aantal kalveren afkomstig van lange afstand werd in de afgelopen tien jaar meer dan gehalveerd. De Nederlandse kalversector heeft volgens de minister met bovenstaande maatregelen bewezen effectief te kunnen innoveren. Desondanks ziet ze nog voldoende verbeterpunten op het gebied van diergezondheid, dierenwelzijn en duurzaamheid.

Wat betekent dit voor de sector?

De transportbeperking gaat zo'n 100.000 kalveren op jaarbasis schelen. De verwachting is dat die krimp ongeveer gelijk opgaat met de krimp in de sector. Die is aanstaande, want een deel van de kalverhouders zit vanwege de coronacrisis financieel heel moeilijk. Daar komt het hele stikstofverhaal met provinciale opkoopregelingen bij natuurgebieden nog overheen. Luijterink ziet zeker toekomst voor de sector, maar verwacht een krimp, hij denkt 20 procent minder bedrij-

ven en 10 procent minder kalveren. De Van-Drie Group gaat in Nederland uit van een krimp van 10 tot 15 procent. Wat de kalversector betreft, blijft het daarbij. Nederland vormt samen met Vlaanderen, Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen een van de drie aaneengesloten kerngebieden van de kalverhouderij. Luijterink: “In deze regio's

worden op een diervriendelijke en duurzame wijze de restkalveren uit de melkveehouderij tot waarde gebracht, een Europees streekproduct dat voor 90 procent binnen Europa wordt geconsumeerd. Er zijn vast nog verbeterpunten voor ons, maar laten we vooral trots zijn op de goede manier waarop we van waarde zijn voor de Europese melkveehouderij.”

111.000 importkalveren minder

Het aantal importkalveren dat Nederland jaarlijks binnenkomt, is in 2020 met 111.000 stuks gedaald. Dat blijkt uit de cijfers van RVO. Het totaal aantal komt uit op zo'n 750.000 stuks. In 2019 kwamen er nog 861.340 kalveren ons land binnen. Uit Duitsland, Ierland, België en Tsjechië werden minder kalveren gehaald, terwijl de import uit Luxemburg en Denemarken juist licht toenam. Duitsland blijft verreweg de grootste leverancier, daar komt 77 procent van alle importkalveren vandaan. Op grote afstand en op de tweede plaats volgt Ierland, waar 6,5 procent van alle kalveren vandaan komt. De derde plaats is voor Denemarken met 5,5 procent. De import van kalveren uit de Baltische staten en Oost-Europa is in vergelijking met een paar jaar terug sterk verminderd. Dat is hoofdzakelijk het gevolg van kritiek op de import van kalveren door maatschappelijke organisaties. De forse daling van de import is het gevolg van de corona-uitbraken, waardoor de out-of-home-markt wereldwijd grote opdoeners kreeg en krijgt en er fors minder vraag is naar kalfsvlees. De 861.340 importkalveren uit 2019, een stijging van 6,7 procent ten opzichte van 2018, waren juist mede een gevolg dat kalverhouders gokten op de invoering van kalverrechten en daarom hun stallen aan het einde van dat jaar vol wilden hebben. Het aantal importkalveren in 2020 is vergelijkbaar met 2017, toen er 755.000 kalveren ons land binnenkwamen.

FIGUUR 2 HERKOMST GEÏMPORTEERDE KALVEREN 2020

Duitsland is de belangrijkste zakenpartner voor mestkalveren. De rol van Ierland groeit gestaag. Bron: RVO, gegevens gaan tot en met 13 december 2020

